

חבורה בענין היתר נתינת שוחד

כולל להוראה ע"ש הר' נחום לאם
כ"ד טבת, ה'תשע"ח
שלמה צוקר

א. שוודא דדייני

1. ירושלמי כתובות פרק י הלכה ד

שמואל אמר שוודא דדייני לשני שטרות שיצאו על שדה אחת אי זה מהן שירצו ב"ד להחליט מחליטין מתניתא פליגא על שמואל אין שם אלא מנה חולקות בשוה לא שוודא דדייני את אמרת והא תני הירושין שירשו שטר חוב הבכור נוטל פי שנים עוד יצא עליהן שטר חוב הבכור נותן פי שנים עוד היא לשוודא דדייני אתאמרת רבי אבין בשם שמואל לא שנייא בין שני שטרות שיצאו על שדה אחת בין שטר אחד שיצא על שני שדות אי זה מהן שירצו בית דין מחליטין

2. בבלי ב"ב לד-לה.

זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי - אמר רב נחמן: כל דאלים גבר. ומאי שנא משני שטרות היוצאין ביום אחד דרב אמר: יחלוקו, ושמואל אמר: שוודא דדייני? התם ליכא למיקם עלה דמילתא, הכא איכא למיקם עלה דמילתא. זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי - אמר רב נחמן: כל דאלים גבר. ומאי שנא משני שטרות היוצאין ביום אחד דרב אמר: יחלוקו, ושמואל אמר: שוודא דדייני? התם ליכא למיקם עלה דמילתא, הכא איכא למיקם עלה דמילתא. הלכך רב אמר חולקין ושמואל אמר שוודא דדייני והואיל ואין לברר לעולם הדין עם מי משתדלין ב"ד בדין ודין אותו

3. הרשב"ם מסכת בבא בתרא דף לה עמוד א

שוודא דדייני - לאותו שיהא נוטה לב הדיינים שהיה הנותן אוהבו או קרובו יותר דודאי להווא גמר ואקני לו יתנו את הקרקע ושמה זכה בעל הקרקע בשלו אבל כשאתה אומר יחלוקו בודאי אחד נטל החצי שלא כדין...

4. תוספות מסכת בבא בתרא דף לה עמוד א

שוודא דדייני. נראה לר"ת למי שירצה הדיין ליתן ולא כפ"ה שיאמרו דעתו של נותן דהא בסוף פ"ק דגיטין (דף יד: ושם ד"ה וכאן) גבי הולך מנה לפלוני קאמר מה שירצה שליח יעשה וקרי ליה התם שוודא ובפ' עשרה יוחסין (קדושין דף עד. ושם ד"ה שוודא) נמי אמר נאמן הדיין לומר לזה זכותי ולזה חייבתי בד"א כשבעלי דינין עומדים לפניו אבל אין בעלי דינין עומדים לפניו אינו נאמן ופריך וניהדר וניהדייניה ומשני בשוודא דדייני ואי כפ"ה אכתי ניהדר לאמוד דעתו של נותן ובהדיא בירושלמי אמר לאיזה מהן שירצו ב"ד להחליט מחליטים וא"כ יתן למי שיתן לו שכר וי"ל דכל דיינא דמקבל אגרא לאו דיינא הוא ומה שפ"ח דקבלה בדינו דלא אמרינן שוודא אלא במקרקעי אין נראה לר"י דהא גבי הולך מנה לפלוני גבי שליח מיייתי לה בספ"ק דגיטין (דף יד: ושם) עוד פירש דדוקא דיינ מומחה עושה שוודא דהא רב ששת גברא רבה הוה ואמר ליה רב נחמן מר לאו דיינא הוא גביה אימיה דרמי בר חמא ורב עוקבא בר חמא בפ' מי שהיה נשוי (כתובות דף צד:):

5. דרכי משה ר"מ ג* ד"ה וכתב

וכתב הר"ן בריש שבועת העדות (יג: ד"ה תניא) דיש גורסין שוודא דדייני בחי"ת כי מותר ליקח שוודא בדין זה כי הדיין מותר לעשות מה שירצה וכן כתב נמוקי יוסף פרק חזקת הבתים (דף קע"ג ע"א) (יח א) ונ"ל דדברי הר"ן ונמוקי יוסף אינם אלא לפירוש התוספות פרק מי שהיה נשוי דפירשו שביד הדיין לעשות מה שירצה אבל לפרש"י דפירש שצריכין לראות למי היהאוהב יותר ודאי אסור ליקח שוודא כמו בדין אחר כנ"ל. מיהו בתוספות פרק הכותב כתבו דאם נטל שכר על זה דינו לאו דין:

6. ש"ך חושן משפט סימן ר"מ ס"ק ד

(ד) כל שדעתם כו'. והוא פירש"י בענין שוודא דדייני וכ"כ הטור וצ"ע על הטור שלא פי' כר"ת דתלוי ברצון הדיין דהרי משמע מהרא"ש פח"ה כר"ת וכ"מ מדבריו פ' הכותב ועיין בד"מ שכ"ה דהר"ן ונ"י ס"ל דמותר ליקח שוודא דדייני ושס"ל כפיר"ת לפעד"נ שהוא שגגה שהרי מבואר להדיא בתוס' דאף לפירוש ר"ת אסור ליקח שוודא א"ו הר"ן ונ"י ס"ל דהוי כמו שוודא דגזמא קאמרי וכן הוא להדיא בחידושי הרמב"ן ע"ש:

ב. איסור שוודא

7. שמות פרק כג

- (ו) לא תטע משפט אבינך בריבו:
- (ז) מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אלתהלך פי לא אצדיק רשע:
- (ח) ושחך לא תקח פי השחך יעור פקחים ויסלף דברי צדיקים:

8. דברים פרק טז

- (יח) שפטים ושטרות תתורך בכל שערך אשר יקנך אלהיך נתן לך לשבטיך ושפטו אתה העם משפט צדק:
- (יט) לא תטע משפט לא תפיר פנים ולא תקח שחך פי השחך יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים:
- (כ) צדק צדק תדורף למען תחיה וירשת את הארץ אשר יקנך אלהיך נתן לך:

9. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קה עמוד ב

אמר רבא מאי טעמא דשוודא כיון דקביל ליה שוודא מיניה איקרבא ליה דעתיה לגביה והוי כגופיה ואין אדם רואה חובה לעצמו מאי שוודא שהוא חד א"ר פפא לא לידון איניש דינא למאן דרחים ליה ולא למאן דסני ליה דרחים ליה לא חזי ליה חובה דסני ליה לא חזי ליה זכותא

10. רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כג הלכה א הלכה ב

לא תקח שוחד אין צריך לומר לעות את הדין אלא אפילו לזכות את הזכאי ולחייב את החייב אסור ועובר בלא תעשה, והרי הוא בכלל ארוך לוקח שוחד, וחייב להחזיר השוחד כשיתבענו הנותן. וכשם שהלוקח עובר בלא תעשה כך הנותן, שנאמר ולפני עור לא תתן מכשול.

11. שולחן ערוך חושן משפט הלכות דינים סימן ט סעיף א

מאוד מאוד צריך הדיין לזהר שלא ליקח שוחד, אפי' לזכות את הזכאי. ואם לקחו, צריך להחזירו, כשיתבענו הנותן. וכשם שהלוקחו עובר בלא תעשה, כך הנותנו עובר בלפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט, יד). ולא שוחד ממון בלבד, אלא אפילו שוחד דברים. וכל דיין ששאל שאלה, פסול לדון לזה שהשאלו. במה דברים אמורים, כשלא היה לו לדיין להשאל, אבל היה לו להשאל, כשר, שהרי גם זה שואל ממנו. הגה: ודוקא ברגיל לשאול ממנו, אבל באקראי בעלמא, ולא מוכח שעושה משום הדין, לא (מהרי"ק שורש י"ז ט"ז).

ג. שוחד בענין יהודים שאינם דינים

12. פתחי תשובה חושן משפט סימן ט

סעיף א' (א) צריך הדיין לזהר. עיין מ"ש לקמן סימן ל"ד סעיף י"ח ס"ק (כ"ח) [כ"ז] בשם פלפולא חריפתא דלאו דוקא דיין אלא ה"ה נאמנים על הצבור אף שאין דיניהם דין תורה, ע"ש:

13. פתחי תשובה על שולחן ערוך חושן משפט הלכות עדות סימן לד סעיף יח

(כז) דיין שדן כבר כו'. כן משמע מאשרי' כו' [לשון הציונים באות ל']. עיין בספר פלפולא חריפתא מהגאון בעל תו"ט שם [סנהדרין פ"ג ס' י"ז] אות (כ"א) [ש' שכתב, עוד דבר גדול נשמע מדברי הרא"ש שם, דשוחד אסור אף בדבר שאינו דין תורה אלא דרך קנס בעלמא כו', וכתבתי זה להורות לנאמנים על הציבור אף על פי שאין דיניהם דין תורה ולא נתקבלו לכך, אפי"ה יזהרו מלקבל מתנות על דיניהם, עכ"ל:

14. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כז עמוד א עמוד ב

כי הא, דבר חמא קטל נפשא, אמר ליה ריש גלותא לרב אבא בר יעקב: פוק עיין בה, אי ודאי קטל - ליכהוהו לעיניה. אתו תרי סהדי אסהידו ביה דודאי קטל. אזל איהו אייתי תרי סהדי, אסהידו ביה בחד מהנך, חד אמר: קמאי דידי גנב קבא דחושלא, וחד אמר: קמאי דידי גנב קבא דבורטיא. - אמר ליה: מאי דעתיך - רבי מאיר? רבי מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי, ורבי יוסי, האמר: הוזם בדיני ממונות - כשר לדיני נפשות! אמר ליה רב פפי: הני מילי - היכא דלא סתם לן תנא כרבי מאיר, הכא - סתם לן תנא כרבי מאיר. ממאי? אילימא מהא דתנן: כל הראוי לדון דיני נפשות ראוי לדון דיני ממונות. מני? אילימא רבי יוסי היא - הא איכא עד זומם דממון, דכשר לדיני נפשות ופסול לדיני ממונות. אלא לאו - רבי מאיר היא. - ממאי? דילמא בפסולי יוחסין קאי. דאי לא תימא הכי - סיפא דקתני: יש ראוי לדון דיני ממונות ואין ראוי לדון דיני נפשות, אמאי אינו ראוי - דאיתזם בדיני נפשות, ראוי לדון דיני ממונות? והא דברי הכל פסול הוא! אלא בפסול יוחסין קאי, הכא נמי - בפסול יוחסין קאי. אלא הכא קא סתם לן תנא, דתנן: אלו הן הפסולים: המשחק בקוביא, ומלוי ברבית, ומפריחי יונים, וסוחרי שביעית והעבדים. זה הכלל: כל עדות שאין האשה כשירה לה - אף הן אין כשירין לה. מני? אילימא רבי יוסי - והאיכא עדות בדיני נפשות, שאין האשה כשרה לה והן כשרין לה. אלא לאו - רבי מאיר היא. קם בר חמא נשקיה אכרעיה, וקבליה לכרגיה דכולי שניה.

15. רש"י מסכת סנהדרין דף כז עמוד א עמוד ב

לכהוהו לעיניה - ינקרו את עיניו, דבטלו מיתות בית דין, והאי קנסא קא עבדינן ביה, דבית דין מכין ועונשין שלא מן התורה, ויש אומרים: יטלו ממונו ויתנו ליורשין, ויש אומרים: שמתא, וראשון עיקר. ונשקיה לכרעיה דרב פפי - שהיפך בזכותו. וקבליה לכרגיה דכוליה שניה - להצילו כל ימיו ממנת המלך.

16. רא"ש מסכת סנהדרין פרק ג סימן יז

קם בר חמא נשקיה אכרעיה וקבל לכרגיה דכוליה שני לדבר בעדו אל המלך לפוטרו מן המס. ובלאו הכי פטירי רבנן מכרגא הלכך לא הוי כשוחד מאוחר.

17. פלפולא חריפתא סנהדרין פרק ג סימן יז

[ש] הלכך לא הוי כשוחד מאוחר. דאסור כמו ברבית מאוחרת כדתנן בסוף פרק איזהו נשך דמאי שנא גם בא וראה דבר גדול שהשמיענו רבינו דשוחד אסור אף בדבר שאינו דין תורה אלא דרך קנס בעלמא כהך דהכא דפירש"י דקנסא הוי ואפי"ה מפרש רבינו דקביל עליה כרגא דשלא בדרך שוחד היה כתבתי זה להורות לנתמנים על הצבור אף על פי שאין דיניהם דין תורה ולא נתקבלו לכך אפילו הכא יזהרו מלקבל מתנות על דיניהם:

18. חשוקי חמד יומא דף יח עמוד א

שיחד את הגבאים בממון כדי לקבל חתן תורה שאלה. מעשה בבית הכנסת שהגבאים הם המחליטים את מי לכבד בחתן התורה, והנה חשקה נפשו של ראובן לעליה של חתן תורה, הלך ושילם לכל גבאי מתנת יד הגונה והם כיבדו אותו בחתן תורה, ואכן נודע הדבר קודם שמחת תורה, והבית הכנסת גועש ורועש, אלא שעבירה גוררת עבירה והגבאים מכחישים שקבלו מעות, ואומרים שהחלטתם לתת לראובן חתן תורה באה בהחלטה נקיה משיקולים זרים, וראובן שידוע את האמת שנתן שוחד בא לשאול, אני יודע שנתתי להם שוחד, האם ראוי שאעלה לחתן תורה, או שמא אין זה ראוי, ואומר לגבאים שאיני רוצה בחתן תורה... והנה אם באמת הגבאים לקחו שוחד יתכן דעברו על איסור לקיחת שוחד, דכתב הפלפולא חריפתא (סנהדרין פ"ג אות ש) דהנאמנים על הציבור אף על פי שאין דיניהם דין תורה, ולא נתקבלו לכך, אפילו הכא יזהרו לקבל מתנות על דיניהם. והנה יתכן דגבאי הוא כעין ממונה על הציבור דעשאו לדון, למי מגיע עליה ולמי לא, ואם נוטל עבור זה ממון הוה כעין שוחד.

19. חשוקי חמד בכורות דף לו עמוד א

מנהל שמפעיל לחץ כדי שבנו יקבל משרה שאלה האם מותר למנהל בית ספר להפעיל לחץ ולהפעיל את קשריו כדי שבנו יקבל משרה? תשובה יש מקום לדון בזה מצד איסור שוחד, וכעין מה שכתב בפת"ש (חו"מ סימן לד ס"ק כז) בשם התו"ט דשוחד אסור אף בדבר שאינו דין תורה אלא דרך קנס בעלמא, ולכן הנאמנים על הציבור, אף על פי שאין דיניהם דין תורה ולא נתקבלו לכך, אפי"ה יזהרו מלקבל מתנות

על דיניהם, יע"ש. וכעין זה מבואר בחת"ס (חו"מ סימן קס) שהמקבל שוחד אסור לדון בענין מינוי הרב, אפילו שאין זה דין תורה. ויעוין עוד בתשורת ש"י (סימן תקלה). ואם כן אולי אף בענינו הדבר אסור. ולמעשה שאלתי שאלה זו את גיסי הגר"ח קניבסקי שליט"א, והשיב לי דהכל לפי הענין, ויש מקרים שהדבר מותר לפי ראות עיני הרב שיודע את כל השיקולים והצדדים.

20. פתחי תשובה חושן משפט סימן ח

ועיין שם עוד [בחת"ס], בעיר אחת שהוצרכו לקבל עליהם רב, ונתנו עיניהם בד' רבנים ליתנם אל תוך הקלפי, ומי שיעלה מהם ראשון יעמדו עליו למנין, אם ירבו המתרצים בו הרי הוא הרב, ואם לאו יקחו שני מן הקלפי ויעשו עמו כראשון, וכן בשלישי ורביעי. והנה רובם מיאנו בראשון ושני עד השלישי זכה ע"פ רוב דעות, ואחר איזה ימים נשמע קול כי הרבה מהבוחרים בו קיבלו שוחד מקרובי הרב וגם מצאו כן במכתב אחד, ע"כ טוענים ראשי העדה כי לא יחפצו בו כלל אף אם יחזרו וימנו עליו. והשיב, בדאי אם ימצאו ב' עדים כשרים שאינם מבני הקהילה ולא מקרוביהם ולא מקרובי הרב שיעידו שקיבלו שוחד, א"כ פשוט דהקבלה היא שע"י אותו המינוי בטלה מעיקרא, שהרי היו צריכים לומר דעתם לשם שמים כמ"ש ריש סימן קס"ג בהגה, והם אמרו ע"י שוחד, לא מיבעיא בקבלת הרב ההוא, אלא נמי במה שמיאנו בראשונים היה הכל שלא לש"ש, ואפילו אם יהיו מקבלי השוחד מעטים וישארו לו רוב דעות שלא קיבלו שוחד, מ"מ הם יאמרו מפני שכבר מאנתם בראשונים על כרחנו היינו מתרצים בזה השלישי, וע"כ בטל כל המעשה ההוא כו'. ואם יש עדים שהרב בעצמו אמר ליתן להם שוחד, פסול הוא להיות רב כלל עד שישוּב בתשובה על זה ואפילו אם הוא ראוי לכך כו'. אמנם אי ליכא עדים בהכי שהרב בעצמו ידע מנתנת שוחד אלא קרוביו ומיודעיו, הרי הוא בחזקת תמותו ולא יוגרע זכותו בזה וימנו הקהל מחדש על שלשה אלה, ומי שירבו המתרצים על הממאנים הוא יעלה ויקום לראש. אמנם אותם המקבלים שוחד לא יבואו לתוך האסיפה כלל, אפילו אחר שהחזירו השוחד וקבלו עליהם באלה ושבועה שלא יקבלו תו שום שוחד עבור זה, מ"מ לא יבואו אל המינוי הזה כלל, ואפשר אפילו לעולם פסולים להתמנות עד שישוּב בתשובה כו'. ואפשר אפילו אם הם הרוב לא מצו למימר איך יקבלו המיעוט לרב ומורה עלינו על כרחנו את מי שאין אנו חפצים בו, "ל דהא עכ"פ כבר הסכימו כולם על א' מד' אלו שהניחו אל הקלפי ואין כאן הפסד כל כך, והעיקר שא"א בלא"ה והכי דינינו להו ולכל אלמי דכוותיהו. אך כל זה אי איכא כאן עדים כשרים על זה, אבל זולת זה לא יפסיד הרב מינויו על שום פנים. ואפילו יודו המקבלים וגם קרוביו הנותנים, לאו כל כמיניהו להפסידו בעדותו, אלא שבוה צריכים הם המקבלים לחזור ולשלם להנותנים השוחד שקיבלו, שהרי הודו שקיבלו שוחד, אף על גב דאין אדם משים עצמו רשע, פלגינן דיבוריה שקיבלו מהם מעות פקדון או הלואה וצריכים להחזיר, ואם יכפרו המקבלים יוכלו הנותנים להטיל עליהם היסת בטענת ברי שלהם, ובכל זאת לא יפסיד הרב. ואפילו האיגרת שמצאו כתוב בו בסתר שקיבלו שוחד, לאו כל כמיניה להפסידו עבור זה. מיהו אנשי הקהילה יוכלו להטיל חרם סתם על מי שיודע בעצמו שנתמנה ע"י שוחד ונוהג שררה עליהם, כ"ז נלע"ד פשוט מאד, עכ"ד ע"ש:

21. ערוך השולחן חושן משפט סימן ט

ולאו דווקא דיין אסור בקבלת שוחד אלא אפילו כל הממונים וכל העוסקים בצרכי ציבור אף שאין דיניהם דין תורה ואסורים להטות הענין בשביל אהבה או שנאה וכ"ש ע"י לקיחת שוחד

22. תשורת ש"י סימן קהל"ת

קהלת

מחק המדינה ניתן לקבל חששים בכל עיר וכפר למכור משקאות אחיב ילא הדת שזא יהיו כל כך רק יפחחו שליט וישארו רק שני שליטים וכוסר זה לרעון שר אחד בכל מוקום מי שירלה ילקק ומי שירלה ייח ויעדין לא אחר השר דעתו וכל מי שיהיה לו אחר חירות ייח צהאי פחדא אולי פנאו ילקק השר החירות אם עוחר להסתדר ע"י שחד להגיל עצמו והנה גוף הדין דרשאי להסתדר אף דביי: ע"כ ילקק השר אחר מנאר צחית ס"י שפית ס"ב צגהים ונשך חיות ס"י קס"ב ס"ו קקח"י.

אך אם עוחר ליתן שחד להשר ליע דהנה מנאר צרמנין שפית פ' וישלח צפוק ויענו בני יעקב מן הירושלמי צדיקן של ציכ שיה דיו כהרג לקח שחד כהרג והוצא צחרוניס וכן העלו האחרונים והוצאו צפית חיות קימן ש"יה סק"ב ואיכ הנוחט עובר משום לפיע לחתע.

אמנם נראה דכאן אין איסור דכידון זה הוא כמו שודא דדיינא דהדיין נותן למי שירלה היב נמקר להשר ושופט שנכ"ע לעשות כרצונו ואין צוה דין ושופט לעיין צדין והנה צפרק הכוח דף פיה ע"ב צדיה שודא כהנה דפיריה שעהדיין יתן למי שירלה וכנהו ואיה אם כן יתן הדיין למי שיתן לו יוחר שחר וייל דכל דיין דמקבל אגרא לאו דיינא הוא וכיכ חוספה צפחיה דף ליה הרי דלא כהנה דאסור משום לא סקה שחד אלא דלאו דיינא דהיינו כיון דלוג לריך שיהא דיין וכמנאר צפ' מי שיה נשוי דף ליד ע"ב דחיל ריש לריכ אלא נמי שודא דדייני חיל אלא דיינא ומר לאו דיינא וכיון דהמקבל אגרא לאו דיינא מעיילא לא מהני שודא דדייה דחזיל לא מקרו דין שודא רק לדיינא.

רוחר

מה הרי צירושלמי כהוטה פוק מי שיה נשוי הלכה ד' איחא שודא דדיינא על שני שטרות שזלחין על שדה אחת איחא חתן שירי ציד להחליט מחליטין ופירש ק"ע שמהר ליעול שודא ליתן שטרות למי שירלה וכיכ הדין צפרק שטרות העדות וכמי פחיה והוצאו צדיי קימן ריח והש"ך שם כתב על הדיע שחוא שגנה שהרי מנאר להדיא צהוספה דאף לפיריה אסור ליקח שודא וצחכס חפס על הדיע דגס הדיע הדיא לצפוק דצרי החוקי אלא צלשון אחר דלאו כהל סכר על זה דינו לאו דין והכונן עם הדיע דלא כהנה חוספה דאסור ליקח שחד אלא דלאו דיינא והיינו כיון דנוטל סכר לאו דיינא נמקס דרצנן דינו לאו דין וצוה פליגי חוקי עם רין וכמי דלדדהו ליכא צוה גס מה דתנן הנוטל סכר לדון דינו צלילן דאין צוה ליעוד דין כיון דחליח רק צלשון הדיין ולהחוספה גס צוה דינו לאו דין אצל משום איסור שחד מוכח גס מהחוספה דליכא צוה אלא דאפשר כיון דלחוספה נמי דינו צלל מעיילא אסור ליקח שחד אף דליכא איסור שחד מינ נותן שטרות שנוטל צפוק לאחד צלצד שלא כדין כיון דלאו דיינא הוא ואין הסקרו חפוק.

נמצא

צנידון דידן דאין לריך צוה לדיין מנחמס ולהספק ציד אלא סכך ילא מן שרי המדינה דהיינו המנוקטריח שטרות ציד שר ושופט חוקים ליקח החירות מן מי שירלה עד שליט צעלי החירות אם כן אפילו יחסר זה לישראל אין לריך צוה דין דיין ומחר ליקח סכר על זה להניח להטותן לו סכר והגס דרמנין שפיהא הש"ך כתב דהירושלמי דאמר שודא דדיינא נומא הוא מינ הרי חוספה ודין וכמי פליגי ורביס הס וצע"ך ליע דצרי רמנין דנומא היינו מלחא צעלמא ולא דוקא כדפרש"י צפ' גיד הכסה דף לרייך ע"ב ושם מייטי איזה דברים שאמרו נחמא וכולם אין כ"ע לאיסור והיהר אצל כאן דלרמנין היא איסור ליקח שודא איך יאמר

הירושלמי דבר דחיי למוטעי ולהקל וכדאיחא פיק דקוכה חומר דאמרינן לא דק לחומרא אצל לקיחא מי אמרינן ופרש"י שם דף ח"י"ח דלקולא לא אמרינן לא דק דלא ליקיל אחיכ מלחתי שביכ הירעביחא שצחסי"ז פיק דצילה דף ד' ע"א חז"ל דלגבי צילה ואפרוח אשמועינן רצוחא אצל חמה וקליפחו קקט לגומא אצל לא קאמר אפרוח צקליפחו משום גומא דלא הוה קקט איסורא צלשון החירא חיו עכ"ל.

אך

אם הדת נחנה ליעול החירות ולהניח החירות צלשון שר העיר צלא טעם ואומדנא אצל אם הוכל על שופט חוקים לעיין ולאמר למי ראוי יוחר להניח ולמי ראוי יוחר לסקק אזי אסור ליתן שודא דהא לרש"י דפירש שודא דדייני לפי חומדנא מנאר צפוקים דאסור ליתן ולקבל שודא והמחירים ליתן שודא הוא רק לריש דפירש שודא צלא אומדנא רק למי שירלה הדיין יתן.

23. הרב אברהם צבי שינפולד, "נתינת שוחד לעובד ציבור", תחומין ה', 341-332.

ובברכי יוסף (ח"מ סימן ט ס"ק י) הביא דבריו להלכה. וכן כתב בערוך השולחן (ח"מ סימן ט) ח"ל: "ולא דוקא דיין אסור בקבלת שוחד אלא אפילו כל הממונים בצרכי צבור אף שאין דיניהם דין תורה ואסורים להטות הענין בשביל אהבה או שנאה וכל שכן על ידי לקיחת שוחד". ובאמת נמצא מקור לזה גם בדברי הראשונים. וז"ל מהר"ם ב"ר ברוך ז"ל: "כל צרכי צבור שאינן יכולים להשוות עצמם, יש להושיב כל בע"ב הנותנים מס ויקבלו עליהם שכל אחד יאמר דעתו לשם שמים ולתקנת העיר וילכו אחר הרוב". (הגהות מיימוני הלכות תפלה פי"א אות ב: תשובות מיימוני, ספר קנין סימן כז). והובאו דבריו להלכה על ידי הרמ"א בהגהותיו לשו"ע, בחו"מ סימן קסג ס"א. עוד כתב הרמ"א בחו"מ סוף סימן לו ז"ל: "טובי הקהל הממונים לעסוק בצרכי רבים או יחידים הרי הם כדיונים ואסורים להושיב ביניהם מי שפסול לדון משום רשעה". על פי הדברים האלה פסק החתם סופר (ח"מ סימן קס) בענין צבור שהתאסף לבחור לו רב מתוך ארבעה מועמדים, ואח"כ נתברר שחלק מאנשי העיר שהשתתפו בבחירה קבלו שוחד ממקורבי אחד המועמדים כדי שיבחרו בו. ח"ל:

24. הגהות מיימוניות הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא

[ב] על אשר שאלת אם יש קטטה בין הקהל ואינם יכולים להשוות דעתם לברור ראשים בהסכמת כולם זה אומר בכה וזה אומר בכה וזה אומר בכה ומחמת חלוק לבם בטל התמיד ומדת הדין לוקח ואין אמת ושלוש בעיר ולא בכל המלכות הנגררים אחריהם איך יעשו נראה בעיני שיש להושיב כל בעלי בתים שנותנים מסים ויקבלו עליהם ברכה שכל אחד יאמר דעתו לשם שמים ולתקנת העיר וילכו אחר הרוב הן לברור ראשים הן להעמיד חזנים הן לתקן כס של צדקה הן למנות גבאים הן לבנות הן לסתור בבית הכנסת להוסיף ולגרוע ולקנות בית חתנים לבנות ולסתור בו ולקנות בית האופים ולבנות ולסתור בו סוף דבר כל דבר צורך הקהל יעשה על פיהם ככל אשר יאמרו ואם ימאנו המיעוט יעמדו מנגד לשמור לעשות ככל הכתוב

25. שולחן ערוך חושן משפט הלכות שותפים בקרקע סימן קסג סעיף א

... כל צרכי צבור שאינן יכולין להשוות עצמן, <א> יש להושיב כל בעלי בתים הנותנים מס י' ויקבלו עליהם שכל אחד יאמר דעתו לשם שמים, יא' וילכו אחר הרוב. יב' ואם המעוט ימאנו, הרוב יכולין לכונן אותן אפילו בדיני גוים, ולהוציא ממון על זה, יג' והם צריכין לתת חלקם. יד' והמסרב מלומר דעתו על פי החרם, בטלה דעתו ואזלינן בתר רוב הנשארים האומרים דעתן (תשובת מוה"ר"ם ספר קנין סימן כ"ז והגהת מ"י פ"א דתפלה). ועיין ב"ד סימן רנ"ו אימת חייב ליתן לכיס של צדקה.

26. בית יוסף חושן משפט סימן ב

ובפרק זה בורר (סנהדרין כז). דאמר ריש גלותא אי ודאי קטל נפשא לכהויה לעיניה ואף על פי שאין קציצת אבר בדיני התורה אלא הכל לגדר ולצורך השעה ולפיכך ברורים אלו אם עשו וראו שצורך שעה הוא לענוש גוף ולקנוס ממון לתיקון המדינה ולצורך השעה כדן עשו וכל שכן בדאיכא הרמנא דמלכא וכענין רבי אלעזר ברבי שמעון בריש פרק הפועלים (ב"מ פג:) ומכל מקום הברורים צריכים להתיישב בדברים ולעשות מעשיהם אחר המלכה ולהיות כוונתם בכל עת לשמים עכ"ל.

27. שולחן ערוך חושן משפט הלכות דינים סימן ב סעיף א

כל בית דין, אפילו אינם סמוכים בא"י, אם רואים שהעם פרוצים בעבירות (ושהוא צורך שעה) (טור), היו דנין בין מיתה בין ממון, בין כל דיני עונש, ואפילו אין בדבר עדות גמורה. ואם הוא אלם, חובטים אותו על ידי עובדי כוכבים. ויש להם כח להפקיר ממנו ולאבדו כפי מה שרואים לגדור פרצת הדור) (טור בשם הרמב"ם בפרק כ"ד מסנהדרין). וכל מעשיהם יהיו לשם שמים; ודוקא גדול הדור, או טובי העיר שהמחוס ב"ד עליהם.

ד. איסור שוחד בדיינים לא-יהודים

28. רמב"ן בראשית פרק לד

ורבים ישאלו, ואיך עשו בני יעקב הצדיקים המעשה הזה לשפוך דם נקי. והרב השיב בספר שופטים (רמב"ם הלכות מלכים פ"ט ה"ד) ואמר שבני נח מצווים על הדינים, והוא להושיב דיינין בכל פלך ופלך לדון בשש מצות שלהן, וכן נח שעבר על אחת מהן הוא נהרג בסייף, ראה אחד שעבר על אחת מהן ולא דנהו להרגו הרי זה הרואה יהרג בסייף. ומפני זה נתחייבו כל בעלי שכם הריגה שהרי שכם גזל, והם ראו וידעו ולא דנוהו:

ואין דברים הללו נכונים בעיני, שאם כן היה יעקב אבינו חייב להיות קודם וזוכה במיתתם, ואם פחד מהם למה כעס על בניו וארר אפם אחר כמה זמנים, וענש אותם וחלקם והפיצם, והלא הם זכו ועשו מצוה ובטחו באלהים והצילם: ועל דעתו הדינין שמנו לבני נח בשבע מצות שלהם אינם להושיב דיינין בכל פלך ופלך בלבד, אבל צוה אותם בדיני גנבה ואונאה ועושק ושכר שכיר ודיני השומרים ואונס ומפתה ואבות נזיקין וחובל בחבירו ודיני מלוה ולוה ודיני מקח וממכר וכיוצא בהן, כענין הדינין שנצטוו ישראל, ונהרג עליהם אם גנב ועשק או אנס ופתה בתו של חבירו או שהדליק גדישו וחבל בו וכיוצא בהן. ומכלל המצוה הזאת שיושיבו דיינין גם בכל עיר ועיר כישראל, ואם לא עשו כן אינן נהרגין, שזו מצות עשה בהם, ולא אמרו (סנהדרין ז' א) אלא אזהרה שלהן זו היא מיתתן, ולא תיקרא אזהרה אלא המניעה בלאו, וכן דרך הגמרא בסנהדרין (נט ב):

ובירושלמי אמרו בדינין של נח, הטה דינו נהרג, לקח שחד נהרג. בדיני ישראל, כל דין שאתה יודע שאתה שלם ממנו אי אתה רשאי לברוח ממנו, וכל שאתה יודע שאי אתה שלם ממנו אתה רשאי לברוח ממנו, אבל בדיניהם אף על פי שאתה יודע שאתה שלם ממנו אתה רשאי לברוח ממנו. נראה מכאן שרשאי הגוי לאמר לבעלי הדין איני נזקק לכם, כי תוספת היא בישראל לא תגורו מפני איש (דברים א' ז), אל תכניס דברך מפני איש (סנהדרין ו' ב), וכל שכן שלא יהרג כשלא יעשה עצמו קצין שוטר ומושל לשפוט את אדונו:

29. רמב"ם הלכות מלכים פרק ט הלכה יד

וכיצד מצווין הן על הדינין, חייבין להושיב דיינין ושופטים בכל פלך ופלך לדון בשש מצות אלו ולהזהיר את העם. ובן נח שעבר על אחת משבע מצות אלו יהרג בסיף, ומפני זה נתחייבו כל בעלי שכם הריגה, שהרי שכם גזל. והם ראו וידעו ולא דנוהו. ובן נח נהרג בעד אחד ובדיין אחד בלא התראה ועל פי קרובין, אבל לא בעדות אשה ולא תדון אשה להם

30. חמדת ישראל חלק א קונטרס נר מצוה דיני בן נח סי' ל'

ועיי' עוד ברמב"ן ז"ל בפנים הובא בשם הירושלמי שאמרו בדינו של ב"נ הטה דינו נהרג לקח שוחד נהרג עכ"ל ובד' הר"מ ז"ל לא נתבאר כלל דינים אלו והנה בהטה דינו נראה פשוט דמודה הר"מ ז"ל דנהרג דלא גרע מלא דנו כלל שנהרג על מניעת הדין וא"כ מכ"ש דנהרג על הטיית הדין דאיכא אזהרה דל"ת עול ג"כ אמנם בלקח שוחד לחודא היהי' נהרג עליו זה צע"ג בדעת הר"מ ז"ל ופשטות הד' נראה דלאו זה רק לישראל ומנ"ל דגם ב"נ מוזהר ע"ז...

31. שר"ת חתם סופר חלק ו - ליקוטים סימן יד

שלום וכ"ט לידידי עליון ה"ה הרב המופלג ומופלא בתורה כש"ת מ"ה אברהם משה נ"י יושב בשבת תחכמוני בק"ק מישקאוויטץ יע"א . יקרתו הגיעני וראיתי צולל במים אדירי' בים התלמוד בבקיא' דולה מים מבאר' עמוקי' חופר ומשדד עמקי' כאדם גדול בענקים מ"מ לקצר אני צריך ואען ואומר פלוגתת רמב"ם בהלכות מלכים עם רמב"ן פ' וישלח הוא כך דלכ"ע לית דין ולית דיינא דכל ז' מצות שמנו חכמים לב"נ = לבני נח = ב"נ נהרג עליו והם מנו גזל ודינים ועל כל א' משניהם ב"נ נהרג עליו וכ"ע נמי מודי' דב"נ מצווה על דיני ממונו' כגון אונאה וכובש שכר שכיר והדומה לזה אלא שהרמ"א בתשובה סי' י"ד מסופק אי הצווי הוא שכל המלך בעצמו יחוקק לו משפטי' על כל פרט ופרט לפי חפצו ואז אותו הדין שחקק המלך הוא דין תורה כי כך יסד הקדוש ברוך הוא שיחקקו להם דין ונימוס באונאה והשגת גבול ושומרים וכמה יקנוס הגנב וכדומה או דילמא שהם מחוייבים לדון ממש כדן תורה בשומרים וגניבה וככל הכתוב וע"ש ברמ"א מילתא בטעמא. וזה לא נכנס כלל בפלוגתת רמב"ם ורמב"ן ואמנם בהא פליגי דרמב"ם ס"ל דכל אלו נכללו במשמעות מצות גזל והכוונה גזל וכל אביזוריהו ונשאר מצות דינים להושיב דיינים ולדון איש את רעהו ולפ"ז ע"כ ב"נ נהרג על ככה שהרי דיני' א' מז' מצות ועל כולם ב"נ נהרג וחשב רמב"ם שמפני זה נתחייבו אנשי שכם הריגה על שראו אדוניהם שכם בן חמור גזל את דינה ולא דנוהו זהו דעת הרמב"ם אמנם רמב"ן ס"ל גזל כמשמעו אבל דיני' כולל שארי דינים כולם שכר שכיר וכדומה וכולל נמי להושיב דיינים אבל אין נהרגים אלא על הדינים ממש ולא להושיב דיינים שהרי אין ב"נ נהרג על שב ואל תעשה דהיינו אם עובר על קום ועשה להושיב דיינים ואיך נתחייבו אנשי שכם הריגה על שביטלו עשה לדון אדוניהם ועוד אלו הי' כן איך כעס יעקב על שמעון ולוי על שהרגו את החייבי' הריגה. זה פלוגתת רמב"ם ורמב"ן . והנה מה שתי' לח"מ דלרמב"ם נמי נהי דדינים שהוא הושיב דיינים מ"מ יש בה ג"כ ביטול בקום ועשה דהיינו שלא יעות משפט יפה כתב אבל לא הועיל נהי דדינים כולל השתא ב' דברים א' קום ועשה להושיב דיינים ואל תעשו עול במשפט ונתחייב הריגה על עושה עול מ"מ לא הועיל איך נתחייבו אנשי שכם הריגה על שלא שפטו אדוניהם והלא לא עשו עול אלא שלא הושיבו דיינים לדון את אדוניהם. ונלע"ד דס"ל לרמב"ם נהי דעל ביטול קום ועשה אין ב"נ נהרג בב"ד אבל מ"מ חייב מיתה כמו גוי ששבת חייב מיתה ואינו נהרג עליו בב"ד לרמב"ם וה"נ דינים כולל לא תעשה עול במשפט ונהרג עליו וכולל נמי לדון ולהושיב דיינים וחייב מיתה ואינו נהרג נמצא אנשי שכם היו חייבים מיתה אבל אין מצוה על ב"ד להורגם וכיון שנתחייבו מיתה עכ"פ אין אשם על שמעון ולוי שהרגו מי שנתחייבו מיתה ומ"מ הואיל ולא נתחייבו ב"ד לטפל בהריגתם כעס עליהם יעקב על שהכניסו עצמם לסכנה על מצוה שאינה מוטלת עליהם ונסתלק השגת הרמב"ן מכל וכל . נמצא דלית דין ולית דיין להתייר לתת שוחד לארמאי להטו' לו משפט...

32. רש"י לדברים פרק א פסוק ט

לא איכל לבדי [שאת אתכם]. ...וכן אמר שלמה (מלכים א ג) כי מי יוכל לשפוט את עמך הכבד הזה אפשר מי שכתוב בו (שם ד) ויחכם מכל האדם אומר מי יוכל לשפוט אלא כך אמר שלמה אין דייני אומה זו כדייני שאר האומות ע"א שאם דן והורג ומכה וחונק ומטה את דינו וגוזל אין בכך כלום אני אם חייבתי ממון שלא כדן נפשות אני נתבע שנאמר (משלי כב) וקבע את קובעיהם נפש.

33. שר"ת שואל ומשיב מהדורה קמא חלק א סימן רל

שלום וכ"ט אל כבוד הרב המופלג בתורה וביראה ספרא רבא מו"ה ישכר דוב בעריש נ"י אפינסדארף . מכתבו הגיעני עש"ק העבר קרוב לליל התקדש השבת ובש"ק התחלתי לעיין במה שהקשה קושיות רבות אחת הנה ואחת הנה ויפה הקשה בכל מה שהקשה אמרתי להשיב בקצרה הנה זה יצא ראשונה במ"ש הרמב"ן על התורה פ' וישלח שהביא דברי הירושלמי שכתב בדיני ב"נ = בני נח = נהרגין על הטיית הדין ועל לקיחת שוחד וע"ז תמה דברי רש"י כתב בפ' דברים על פסוק לא אוכל לבדי וז"ל שם אין דייני ישראל כדייני אומה שאם ען והרג ומטה דין אין בכך כלום והוא סותר להירושלמי הלז וגם תמה על החוות יאיר והתומים סי' ט' שהעלו שאין שייך איסור שוחד בב"נ והרי בירושלמי מבואר ששייך לקיחת שוחד בב"נ ונהרג עליו ולפענ"ד דקושיא הראשונה ל"ק דניהו דדיינו /דייני/ ב"נ מצוים על לקש"ח = לקיחת שוחד = והטיית הדין ונהרגין ע"ז דאזהרתם זו מיתתם אבל אם לא הרגו אותם בדייני /בדיני/ אדם אין עונש בדיני שמים אבל בישראל נתחייב נפשות אף על גזל לבד שאינו רק לאו וז"פ שב"נ אינו חיוב רק בשביל ישוב העולם אבל לא בדיני שמים וז"פ וברור

34. חמדת ישראל חלק א קונטרס נר מצוה דיני בן נח סי' ל'

אך באמת גם בהטיית הדין שכ' הרמב"ן בפשיטות דנהרג לכאו' יש לעיי' מלשון רש"י ז"ל בפ' דברים בקרא דלא אוכל לבדי שכ' בזה"ל אלא כך אמר שלמה אין דייני אומה זו כדייני שאר אומות דן והורג ומכה וחונק ומטה את דינו אין בכך כלום מבואר דאין איסור בב"נ בהטיית הדין נלענ"ד בזה דמכאן ראי' למ"ש הפוסקים להשיג על הרמ"א ז"ל שהחליט בת' דלהלכה קי"ל כר"צ דילפנין דינים מאלקים צריכין ב"נ לדון ג"כ בדין תורה דוקא והפוסקים השיגו ע"ז דלכ"ע ל"צ בב"נ אלא שיעשו נמוסים לדון אבל ל"צ שיהי' עפ"י ד"ת דוקא וא"כ י"ל דזה כונת רש"י ז"ל שם דישאל צריך לדקדק שלא יצא משורת הד"ת משא"כ ב"נ יכולין לעשות דינים שלהם ומטה דין תורה אינו נהרג אבל המטה דינו בכיוון מודה רש"י ז"ל דב"נ נהרג עליו ועיי' מ"ש בקונטרס נר מצוה בחלק הלאוין מצוה רפ"ט ואכ"מ. הארכנו קצת בזה להורות שאיכא נפ"מ לדינא בין הר"מ ובין הרמב"ן ז"ל:

35. תומים חושן משפט סימן ט

[א] שלא ליקח שוחד. בתשובות חות יאיר (סי' קלו) לפלל אי רשאי ליתן לדיין גוי שוחד היותו מצווה על הדינים שהוא אחד משבע מצות, ואם כן אף לא תקח שוחד בכלל האיסור בהו ועובר משום לפני וכו', ולא העלה הרב הנ"ל דבר ברור, והעולם נוהגין היתר משנים קדמוניות ואין שם על לב הנ"ל. וצ"ל דס"ל דכל הטעם של שוחד דהוא חד דמקריה דעתיה גביה [כתובות קה ב], וזהו בישראל דקרובים אסורים

לדון, אבל בבני נח שכל הקרובים מותרים לדון אין לך קירוב יותר מזה, והכל יודעין שדעת האב קרוב לבן יותר מאדם אחר שנותנים לו אלף דינרים ומכל מקום האב כשר לדון בנו הבן נח, אף ליתן שוחד להצדיק וכו' מותר דמאי שנא מקרובים. ואמת כי בגמרא (סנהדרין נז ב) לא מצינו בבן נח דקרוב מותר לדון רק להעיד, ויש לחלק דעות הוא מגזירת המלך וגבי בן נח לא היה גזירת המלך ברוך הוא, אבל בדין שיש בו טעם דלא חזי ליה חובה אפשר דגם בבן נח אסור. אבל ראיתי בתשובת הב"ח סי' ק"א ותשובת הגאון מהר"צ ז"ל [ש"ת חכם צבי] סי' נ"ה בענין בהמה הנרבעת מגוי הסכימו שהוא עצמו יכול להיות עד ודין ולא שייך ביה אדם קרוב וכו' אצל בני נח, ע"ש. ואם כן דיכול לדון על ממון עצמו אין לך שוחד גדול מזה שהוא חד וכו', ומזה נראה דפשוט ההיתר.

ה. היתרים בנתינת שוחד

36. תשובות חות יאיר סי' קל"ו

ונ"ל בזה כי אין נתינת שוחד איסור מצד הנתינה עצמה כמו ריבית רק מצד הטיית משפט שגורם לכן אמרה לא תקח שוחד ופרשו רז"ל וכ"כ רש"י אפילו לשפוט צדק דאלו לשפוט עול כבר נאמר לא תטה משפט (אף כי הקשיתי דלמא לעולם לשפוט עול ולעבור משעת לקיחה דבכה"ג ארז"ל על טומן משקלותיו במלח) וכמ"ש קרא בתר הכי הטעם כי השוחד יעור וכו' ר"ל שאין החשש שיעות המשפט במזיד רק ע"י השוחד יקרב דעתו ולזכותו ויעוררו עיניו לראות אמת לכן מצד הנותן אפשר שאין חטא אם נושה בחבירו מנה וטענו מאתיים שהנתבע אם יודה האמת וירא מעיוות הדין אם נותן שוחד לדין כי לבו יודע שהדין עמו רק שלגבי מקבל השוחד שלא ידע הדין עם מי נאסר ודאי בכל ענין. ולולי שאסרה תורה מצד שע"י זה יצא משפט עול באופן שהמקבל עובר בלאו דשוחד ולכן גם הנותנו עובר שמכשיל חבירו בלאו זו של קבלת שוחד [ע' תשובה קפ"ה] היה במשפטים שאין בהם גזל ידוע לתובע ונתבע רק תלויים בדין תורה ובדבר ז"ל כגון דיני שומרים ורוב דיני ממונות השוחד היתר גמור כי אם יטה לב הדין אחר הנותן ויתן המשפט לזכותו מה פעל רע ואין לדין אלא מה שעניו רואות ולבבו יבין ודעתו נוטה

37. ש"ת חתם סופר חלק ו - ליקוטים סימן יד

נמצא דלית דין ולית דיין להיתר לתת שוחד לארמאי להטו' לו משפט ח"ו מלבד עולה והנותן עצמו שרוצה לעשות עול עם שכנגדו ומזה לא עסקינן אך אנו עסקי' בהא דעבר על לפני עיור שמכשיל השופט הזה שמקבלו וגורם לו לעוות משפט צדק שחייב מיתה על"ז ואפי' יתנה לאחר כגון לאוהבו של השופט וכדומה שיתן לזה בחריקאו להטות לו משפט ג"כ עובר על לפני עיור ולא שייך כאן לפני דלפני דלא מפקדינן כמו התם פ"ק דע"ז דהתם ישראל מוכר לנכרי שאינו מקריב לע"ז רק שהנכרי מוכרו לאחר המקריבו והלוקח הוא המכשיל את הלוקח השני והישראל המוכר אינו משלחו למכור ואינו נותן מכשול אלא גורם שהראשון יתן מכשול להשני ואהא לא מפקדינן ומבואר בש"ע א"ע סוף סי' ה' דאפי' ה' השני שלוחו של ראשון כיון שאין שליחות לגוי אין שלוחו כמותו אלא שהמשלח נותן מכשול לשלוחו והדר ה"ל הישראל המוכר שאינו שלוחו רק כלפני דלפני אבל אם הישראל מצוה להגוי שיתן עבורו שוחד נמצא מגיע השוחד להשופט בחריקאו אף על גב דאין שליחות לגוי ולא לדבר עבירה מ"מ הוי רק חד לפני ואסור כיון שהישראל שולחו להשופט ליתן עבורו והחילוק מבואר וכל זה בדבר שהארמאי מצווה עליו מז' מצות אך מה שרק אסור לישראל ולא לנכרי ואמירה לנכרי שבות בזה עלה על דעת א' מהגאונים בתשו' חו"י דאמירה לאמירה מותר אבל לית הלכתא כוותי' ואין מקומו בכאן ועיי' בס' עצי ארזים סי' ה'.

אך לפעמים הישראל יודע בעצמו שהדין עמו ועוד לפעמים ורוב פעמים שכנגדו מודה וידוע ומבורר שחייב לו אלא שמחוסר גוביינא וקשה להוציא חובו מיד הלוה והשופט מתרשל ומתעצל ומרחם על הארמאי שהוא בעל דתו וסובר שעשה מצוה בזה שלא לנגוש הארמאי עבור ישראל אף על פי שהדין עמו בזה מותר ליתן שוחד להשופט לעשות משפט צדק ולא מיבעי' דאין הישראל עובר על לפני עיור אדרבה מצוה קעביד דלולי שוחד שלו ה' השופט מטה משפטו של ישראל והי' עובר על ז' מצות שלו ועכשיו ניצול מזה בשוחד כזה וכיוצא בו מיידי בש"ע ח"מ סי' קע"ו סעיף כ"ח ומכ"ש בש"ס גיטין כ"ח ע"ב בישראל היוצא ליהרג בדיניהם דודאי אין שום אופן שבעולם שיתחייב ישראל הריגה בדיניהם בלי עדים והתראה וב"ד של ישראל מומחים של כ"ג וא"כ כל הריגתם הוא שלא מדין תורה ומותר ליתן שוחד להציל נפשו

ויששכר איש כפר ברקאי ס"פ מקום שנהגו ההוא לישראל יהיב שוחדא ומלכא ומלכותא ישראל הוה ואטו מכהנים גדולים של בית שני מייתי רא' אשר נאמר עליהם במס' יומא דף ט' ע"א מה שנאמר שם ועוד דהתם לא נתחייב בדין סנהדרין אלא המלך ממלכי הורדוס פסק עליו כן בלי דת ודין כי אפי' ממשפטי המלך לא ה' חייב כי אנשי הורדוס לא ה' להם דין מלך ע"פ דברי תוה"ק ועוד כבר הרגיש מעלתו דסכנת נפשות שאני וקציצת יד במכת חרב מחללי' עליו את השבת ומהתימה על הרדב"ז בתשו' חלק רביעי סי' תרכ"ה בקציצת אבר א' שכ' הוא סכנת נפשות שראה שאחד מת ע"י צרימת און ולא הביא מש"ס ע"ז כ"ח ע"א פירש"י ד"ה פדעתא וכו' ויש ליישב ולומר נהי דמחללי' עלי' שבת דאם לא בדרי' לי' סמים ימות מ"מ הא סמים בידן כיון שעושים לו רפואה בטוח הוא ממתיה ע"כ הביא רדב"ז ראי' ממעשה שהי' שלא הועיל לו שום רפואה כנ"ל.

ויש לתמו' על מה שפלטא קולמוסו של מכ"ת ראי' מפילוסופי' דמס' שבת קי"ו ואם לו יהי' דמוכח מזה דמותר ליתו שוחד לארמאי מ"מ איך הותר לאימא שלם לגזול את אחיה ר"ג חלק ירושתו ועוד לדון בעש"נ = בערכאות של נכרים = חלילה לה אך הכל ה' התלוצצת ור"ג ואחותו הפסידו חמרא ושרגא להתלוצץ בארמיים ולגלות קלונם ברבים שלא ימשכו ישראלים אחריהם והדברים ברורים ועיי' ראש מס' גיטין סוגי' דערכאות. והנה צויתי להעתיק לו תשו' א' מס' חות יאיר בענין זה ותנוח דעתו במה שכתבתי בקוצר מילין ויתענג על רוב שלום כנפשו ונפש א"נ. פרעשב' יום ג' כ"ה מרחשון תקפ"ה לפ"ק. משה"ק סופר מפפד"מ.

38. שולחן ערוך חושן משפט הלכות שותפים סימן קעו סעיף כח

שנים שהן שותפין בחוב אחד שחייב להם עובד כוכבים, וגבה אחד מהם מקצתו ורוצה לעכבו לעצמו ואומר לחבירו: לך וקח חלקך מהעובד כוכבים, אין שומעין לו. ואם השר כעס על אחד מהם ואמר לחבירו: חלקך אסייע שיפרע ובחלק האחר לא אסייע, אם אמר זה: לעצמי אני מציל, הציל לעצמו, והוא הדין אם קטן שנים יש להם חוב מקולקל וצריך ליתן שוחד להצילו, והאחד אינו רוצה ליתן, יכול חבירו לומר: אני אוציא שוחד חלקי ואציל לעצמי. הגה: וכן בכל מקום דאיכא פסידא יכול א' לחלוק בלא דעת חבירו ולהציל לעצמו. (מרדכי פרק הגוזל בתרא והגהות מיימוני פ"ד דשותפין). וכן השותפין שהיה להן חוב אצל עובד כוכבים אלם, ואחד פייסו ליתן לו חלקו, אם אמר: לעצמי אני מציל, הרי הוא שלו לבד (תשובת רשב"א סימן אלף ס"ג). ועיי' לקמן סימן קפ"א סעיף ב'.

39. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף כח עמוד ב

מתני'. שלשה דברים אמר רבי אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו: על עיר שהקיפה כרקום, ועל הספינה המוטרכת בים, ועל היוצא לידון - שהן בחזקת קיימין; אבל עיר שכבשה כרקום, וספינה שאבדה בים, והיוצא ליהרג - נותנין עליהן חומרי חיים וחומרי מתים, בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל - לא תאכל בתרומה.

גמ'. אמר רב יוסף: לא שנו אלא בב"ד של ישראל, אבל בב"ד של עובדי כוכבים, כיון דגמיר ליה דינא לקטלא - מיקטל קטלי ליה. אמר ליה אב"י: בית דין של עובדי כוכבים נמי, דמקבלי שוחדא! אמר ליה: כי שקלי - מקמי דלחתום פורסי שנמג, לבתר דמיחתם פורסי שנמג לא שקלי.

40. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף נז עמוד א עמוד ב

מאי סלקא ביה ביששכר איש כפר ברקאי? - אמרי: מלכא ומלכתא הוו יתבי, מלכא אמר: גדיא יאי, ומלכתא אמרה: אימרא יאי. אמרו: מאן מוכח - כהן גדול, דקא מסיק קרבנות כל יומא. אתא איהו אחוי בידיה: אי גדיא יאי - יסק לתמידא! אמר מלכא: הואיל ולא הוה ליה אימתא דמלכותא - ניפסקו לימיניה. יהב שוחד ופסקיה לשמאליה. שמע מלכא ופסקיה לימיניה. אמר רב יוסף: בריך רחמנא דאשקליה ליששכר איש כפר ברקאי למיטרפסיה מיניה בהאי עלמא.

41. שר"ת חוות יאיר סימן קלנ

שאלה מה שקצת רשעי הדור וקלי דעת ופוחזים בשיש להם משפט אצל שופט חקלאה עם אחד נותן או מפרז ליתן לו שוחד ונעשה להם דבר זה כהיתר גמור עד אשר ילכו וישתבחו בעיר אשר כן עשו ולפי הנראה יש בזה איסור דלפני עיור אחר שבני נח מוזהרין על הדינין ואף כי נחלקו רבוואות' בפירוש אזהרה זו מ"מ לכ"ע אם יקלקלו הדייני' את המשפט' המה עוברים לאו זה וא"כ הרי זה הנותן שוחד קאי בלפני עיור כמושיט לבן נח אבר מן החי :

תשובה הדבר הזה שאל הדוכס הגדול בסגנון אחר לגיסי ה"ה המנוח כמוהר"ר איצק אב"ד ור"מ דמנהיים ומדינה פפאלץ באשר היה לפנים אב"ד ור"מ דק"ק המלבורג וכאשר נעשה שם גירוש כללי שנת תל"א בא לק"ק ווירמיישא ונתקבל לאב"ד במנהיים ומדינה הנ"ל והיה הדוכס קאריל לודוויג ז"ל המופלג בחכמה משתעשע לפרקים בגיסי הנזכר בדברי שכליים ופעם אחד אמר לו הדוכס קובל אני לך על בעלי בתים אשר ממשלתך על נשמתם לתקנם ועליך להוכיחם ולהזהירם על המחלוקת שתמיד תמצאם בחדרי משפט שלי ולא די שהם מקלקלים מעשיהם וחוטאים אף גם כי יחטיאו וירשיעו ויקלקלו שופטי ארץ הממונים על ידי שנותנים להם שחדים אשר נגד כל דת כ"ש נגד הנאמר בתורתכם ולא ידעתי להם שום התנצלות בזה רק באשר שהוא דבר הנעשה בסתר ואינו גלוי וידוע רק ליודע נסתרות ומ"מ ידעתי כי הדבר אמת וידוע לך כמו שידוע לי ומוטל עליך לתקן.

והשיב גיסי ודאי הדבר רע ומר מאד ואף כי הפעם אודה כי לדעתי נעשה המעשה הרע מקלי דעת ורשעים ומ"מ לא נתברר לי הדבר מי ומי עשה ככה לענשו ולייסרו כאשר דיבר אדוני שהם דברים שבסתר וא"א להוכיח בפרהסיא דרך כלל כי חלילה להוציא דבה רע על השופט' כאשר באמת לא נודע לי בבירור ואין להמליץ בשום המלצה בעדם דאפילו לא נאמר איסורו בתורה ראוי לאסרו מצד השכל וישוב העולם ותיקון המדינה כמו רציחה וגזילה וגניבה ואונאה וזנות ועול מידות וכלם דברים שהשכל מחייב ודין ודת חק ומשפט עולה על כלנה שאם יקולקל המשפט איש הישר בעיניו יעשה ועם כל זה נראה שבאם יש ליהודי איזה דבר משפט עם הגוי שהגוי מכחש לו ממון שהלוהו או תובע לישראל מה שאינו חייב לו אף כי אין התנצלות לנותן השוחד [פי' בידי אדם] כי מאן יימר שהאמת אתו כ"ש שהמקבל השוחד לא טוב עשה כי לא יאמינו מ"מ הנותן שלבו יודע מרת נפשו שהדין עמו פטור מדין שמים כי ע"י השוחד יצא משפט אמת ותצא העושה מיד מבקש לעושו. שנית אפשר כי אין כוונת המשחד שהשופט יעוץ המשפט רק שכל אחד מתיירא פן חבירו נתן שוחד וע"י כך יטה לב השופט אליו לכן חפץ לתקן במה שגם הוא נותן שוחד וכל אחד מהם אם ידע שחבירו לא יתן גם הוא לא יתן. שלישי באשר כל שוחד נאסר לא בשניתן על מנת שיזכה אותו בלי זכות ולחייב חבירו בלי חובה רק שהנותן שוחד נותנו ע"מ שישפוט האמת ויתן לב לחפש בזכותו וכן ארז"ל לא תקח שוחד אפילו לשפוט אמת כי מצד השוחד איקרובי דעת' לצד הנותן ובלי כוונה ורצון יצא משפט מקול וכמו שכתוב כי השוחד יעור וגו' ומסברא זו אלו נדע ששניהם נתנו סך אחד לא היה חשש. והנה ידוע שאין שנאה כשנאת הדת ומצד הטבע והמנהג בעלי דת אחד הם חבירים ואחים מצד קירוב דעתם והנהגתם ודתם ובבוא יהודי וגוי למשפט בלי ספק יטה לבב הדיין דעתו להתנצל בעד הגוי ולחשוך לישראל שמשקר ומערים בכל דבריו לכן סבר היהודי שיש לו משפט עם זה שאינו בעל דת שלו שתהיה יד שכנגדו על העליונה מצד קירוב דעת השופט לבעל דתו לכן סבר לתקן מאזני צדק להעמיד דעת קנה מאזנים של השופט על היושר שלא יטא אנה ואנה ע"י שחד שנותן לו לא לעות המשפט אדרבה לישר המשפט ולשמרו מעות המשפט פן יצא. אף כי כל זה חלילה לומר שמספיק זה להתנצל בעד הנותן לומר כי יפה עשה רק כי אפשר שע"י סברות בדויות מצא היצה"ר מקום להביא הנותן לכלל זה.

וישרו דברי גיסי הנ"ל בעיני הדוכס והשיב כי מה תאמר בשוחד שני בני ישראל המדייני' זה נגד זה שאין תירוצך האחרון מספיק חזר והשיב גיסי כי אז מצא השטן מקום לתשובה הקודמת שכל אחד חושד חבירו שהוא יתן שוחד לכן יעשה גם הוא כן והכל לתקן המשפט וכל אחד אלו ידע שחבירו ישיב ידו ולא יתן גם הוא ימנע. והדוכס שחק ואמר חסדאין מילך עם כי ידעתי ששערי תירוצים לא ננעלו הן באמת הן בשקר. עד כאן דברי ויכוח הנ"ל.

רק באשר תאמר לנו מה אתה משיב בדין תורה לכן אגיד לך רשום בכתב אמת את הנלפענ"ד כי לכאורה יש לתמוה למה לא הזהירה תורה גם לתת שוחד כמו דהזחירה גבי ריבית לא תשוך ולא תשיך ללוה ולמלוה ונ"ל בזה כי אין נתינת שוחד איסור מצד הנתנה עצמה כמו ריבית רק מצד הטיית משפט שגורם לכן אמרה לא תקח שוחד ופרשו רז"ל וכ"כ רש"י אפילו לשפוט צדק דאלו לשפוט עול כבר נאמר לא תטה משפט (אף כי הקשיתי דלמא לעולם לשפוט עול ולעבור משעת לקיחה דבכה"ג ארז"ל על טומן משקלותיו במלח) וכמ"ש קרא בתר הכי הטעם כי השוחד יעור וכו' ר"ל שאין החשש שיעות המשפט במזיד רק ע"י השוחד יקרב דעתו לזכותו ויעוררו עיניו לראות אמת לכן מצד הנותן אפשר שאין חטא אם נושה בחבירו מנה וטענו מאתיים שהנתבע אם יודה האמת וירא מעיוות הדין אם נותן שוחד לדיין כי לבו יודע שהדין עמו רק שלגבי מקבל השוחד שלא ידע הדין עם מי נאסר ודאי בכל ענין. ולולי שאסרה תורה מצד שע"י זה יצא משפט עול באופן שהמקבל עובר בלאו דשוחד ולכן גם הנותנו עובר שמכשיל חבירו בלאו זו של קבלת שוחד [ע' תשובה קפ"ה] היה במשפטים שאין בהם גזל ידוע לתובע ונתבע רק תלויים בדין תורה ובדבר' ז"ל כגון דיני שומרים ורוב דיני ממונות השוחד היתר גמור כי אם יטה לב הדיין אחר הנותן ויתן המשפט לזכותו מה פעל רע ואין לדיין אלא מה שענינו רואות ולבבו יבין ודעתו נוטה ולכן בשוחד לשופטיהם אין בו חשש דלפני עיור אם הוא מדיני ממונו' שלא נתברר לבעלי דבר עצמן שחבירו עושה עול רק כל אחד סובר שהדין עמו וגם השופט ידעו לשפוט צדק וגם נותן השוחד אינו מתנה שיזכהו רק שיחפש זכותו וישים דברי טענתו אל לבו גם אין בו גזל ידוע דק"ל גל הגוי אסור.

ומפני שיש מקום ללוי על דברי ולומר דגם זולת לאו דשוחד מצד עצמו יש בו איסור לנותן ומקבל מצד שגורם שיצא המשפט נגד משפט האמת ואף כי אין הדיין מזיד רק דן ע"פ מה שדעתו נוטה מ"מ אחר שהשוחד גורם נטיה זו נגד האמת ה"ל עון ופשע גם מצד הדין ע"י קבלת שוחד וכמ"ש גם בלא דעת נפש לא טוב. לזאת אשיב כי לו יהי כן במשפטי ה' כי חיות הנה וממקום קדוש חוצבו ואינם בנוים כלל על שיקול דעת אדם כנודע אף כי ק"ל תחילה בפשיעה וסופו באונס מחמת הפשיעה חייב בידי אדם ונדון מיני' כלפי שמיא מ"מ אין ראייה למשפט' הבנויים על דעת נוטה ושכל אנושי ותיקון הישוב והקיבוץ.

וגם במשפטינו נ"ל להביא ראי' דאין חומר כולי האי במשפט בלתי נכון היוצא מפי הדיין אם הוא דין תורה לדעת הדיין דגר' בגמ' פ"ד דשבועות מנין לנושה בחבירו מנה וטענו מאתיים (כדי שיתחייב שבועה) שלא יאמר אכפרנה בב"ד ואודה לו חוץ לב"ד שלא אתחייב לו

שבועה וכו' ת"ל מדבר שקר תרחק והנה פשוט מזה גופי' ומכל השנויים שם שאינם רק הרחקות יתירו' ולא מצד הדין והאיסור רק שבזה קשה אחר שאם ישיב זה לתובע כמי' פני' לפנים ועם עקש התובע שלא בדין יתפתל וישיב להד"ם וחוקי לב"ד יודה מה שחייב לו ויתן לו מה פעל עון והלא טוב הוא זה מאשר יודה לו מנה בב"ד ויפסוק לו ש"ד כמדה מקצת ולפי האמת משפט שוא ושבו' שוא הוא ר"ל חנם אחר שנתבע יודע שאינו חייב לו מנה אלא ע"כ אחר שהדין פוסק כדין תורה לפי הטענות אין בו חשש משפט שוא וממילא גם השבועה אינה שבועת שוא וטפי קפדין על דיבור בעלמא שיכחיש הנתבע לפני ב"ד בדיבור קל את מנה שחייב לו אף שדעתו לפרוע לו מה שחייב לו עתה וגם מאז מה שרוצה לגלגל עליו ואף שחבירו עשה שלא כהוגן לא ישיב לו כמעשהו

מכל זה ראייה שאם הדין מי שיהיה עושה מה שדעתו נוטה לא יהיה בו חטא רק שהשוחד הוא לאו בפני עצמו מדת תורתנו ומדת כל דין ודת להעמיד כל דין ודת על ישרו והעיקר על המקבל שהרי לא ידע עם מי האמת והישר רק שהנותן אם יודע שזה שכנגדו עובר עליו הדרג ומכחש לו ומבקש את שלו פטור מדיני שמים וכן בדבר התלוי בשיקול הדעת מש"כ בשח"ו יודע שהדין עם חבירו ומבקש מהדין שיעות הדין הרי בידו חטא כפול ומשולש. גזל ושוחד ועוה הדין ומכשיל חבירו ואין חילוק בין ישראל לגוי. וכל זה נראה נכון לפענ"ד: נאם יאיר חיים בכרך +/מהגהות ב"ד/ ע' תומים (סי' ט') ושד"ח (מערכת ו' כלל כ"ו אות ל"א)+.

42. שר'ת חלקת יעקב חושן משפט סימן ב

בענין נתינת שוחד לשופט עכ"ם שוכט"ס לכ' ידידי הרב הגאון בקי נפלא בחד"ת עוטה אורה חסידא ופרישא הרב אברהם מאיר איזראל שליט"א אב"ד דק"ק הוניאד וכעת בברוקלין יצ"ו. אחדשכ"ה בהדרת הכבוד.

מכתבו בשאלתו בא לידי במועדו לפני הימים הקדושים שהייתי טרוד מכל צד, וכיון דאדחי אדחי. וכעת בחפשי באמתחת המכתבים מצאתי מכתבו דמר, ואמרתיו אין מן הכבוד לאדם גדול כמוהו שלא להשיב, ואף בזמן מאוחר יותר טוב מלא כלום, והנני בזה בתשובה על שאלתו וז"ל: נשאלתי מבעה"ב אחד חשוב ויר"ש מחוג ידידי שנתפתה מחבריו השותפין במסחרו לעבור באיזה ענין על חוקי המדינה בענינים מסחריים, והוא לא ידע מחומר החוק והאשם. ונתפס למשפט, וסכנה מרחפת עליו שיתפס למאסר וגם לעונש כסף רב שדנין שוגג כמזיד, ולפי דבריו של העו"ד אין לו עצה אחת אלא לשחד את השופט - ונפשו בשאלתו אם מותר על פי דין לשחד השופט עכ"ם להוציא משפטו ולזכות, מאחר שהאמת היה שוגג בפשיעתו עכ"ל שאלתו, וכת"ה צולל במים אדירים בכדי להתיר, ומסיים ועדיין צ"ע.

(א) ולפע"ד נראה בגוונא דא, לא רק שאין איסור, רק אדרבה מצוה יש להציל נפש ישראל מבית האסורים של עכו"ם, ומי זותר לן מה שנאמר בפסחים צ"א א' בתוס' שם בשם הירושלמי וכן פסק הרמב"ם הל' ק"פ פ"ה ה"ט, עי' לח"מ שם דאין שוחטין על מי שהוא בבית האסורים של עכו"ם אפילו עם אחרים, ואפי' הבטיחוהו להוציאו דכתיב אשר פיהם דבר שוא, ומתבטל ממצות ק"פ שהוא בכרת. ובב"ק ק"ז א' כתוא מכמר מה תוא זה כיון שנפל במכמר אין מרחמין עליו אף ממון של ישראל כיון שנפל ביד עכו"ם אין מרחמין עליו.

ובנ"ד כשיש בידו לעשות השתדלות להטות לב השופט לטובה, אפילו ע"י שוחד, אין שום איסור, דהא ביד השופט כשהוא איש רחמן לשפוט לכל אדם ברחמנות, ואין זה נגד הדין של מלכות לאמור שהוא מצווה לשפוט באכזריות דוקא, וכשעושה היפך מזה הוא עובר על החוק, זה אינו - כל שופט יש גם שודא דדיינא לשפוט הנראה בעיניו אם לדין אם לרחמים, וכשיש בידו להטות לב השופט לטובה, ולא לרעה - וכידוע הלכה שעשו שונא ליעקב - וע"י השוחד יוהפך לבבו לטובה אין שום איסור.

וכשהדבר נוגע לעונש בית האסורים אף מצוה יש בזה, ענין של פדיון שבויים, ולא להתבטל מן כמה מצות שלא לקיים בבית אסורים. והיטב מה שהביא כת"ה דברי הר"ם מהד"ק ח"א סימן ת"ל, שמבאר והולך דמה שמובא ברמב"ן פ' וישלח (גבי הריגת שכס) דברי הירושלמי שכתב בדיני ב"ב נהרגין על הטיית הדין ועל לקיחת שוחד (בפ"י הרמב"ן הנמ"ח מביא בשם אנציקלופדי' תלמודית כרך ג' ע' בן נח שנ"ח שהעיר בירושלמי לפניו ליתא, אכן נאמן עלינו דברי הרמב"ן) ומבאר השו"מ דאין בב"ב החיוב של לקיחת שוחד, כך משום שעי"ז מטה הדין וע"ז נתחייב, אבל על לקח"ש שדינו דין האמת לא הוזהרו, וישראל עובר אף כשדן דין אמת. וזה שכתב התומים סי' ט' דקרוב כשר בדיניהם והיינו דבישראל הקרוב פסול אף שדן האמת דגזה"כ הוא, ובב"ב כה"ג כשר, וגם לקח"ש כשדן דין אמת אין איסור בלק"ש בב"ב - ומבאר שם בסוף סי' מ"ה שקשה לכאורה הנאמר בירושלמי דבני נח נהרגין על הטיית הדין ועל לקח"ש, הא לקח"ש ג"כ בשביל הטיית דין ע"ש.

בכל אופן יש לן פסק ברור משו"מ דאיסור לקח"ש בעכו"ם הוא משום הטיית דין, וזה שייך כשיש לו דין עם חברו וע"י השוחד מטה הדין ליתן ממון חברו לו וכי"ב, אבל בני"ד שהדבר נוגע שעבר על חוקי המדינה ושלא להיענש במאסר ובממון, דבר זה מסור עפ"י רוב להשופט לשפוט עפ"י טבעו ומזגו אם הוא רחמן או אכזר, ונותן לו שוחד שיעשה לרחמן דזה אין בכלל הטיית דין כיון שעפ"י רוב אין חוק המדינה ברור לחייבו בעונש ממון או מאסר בכל אופן,

ואף שיתכן שע"י השוחד יטה דין וחוק המדינה באופן ברור, זה רק ספק ואין צריכין למיחש בזה על לפ"ע, וכהאי דע"ז ט"ו אימר לשחיטה זבנה, ועי' בתוס' גיטין סי' א' ד"ה משאלת ג"כ מבואר כן, ועי' מג"א סי' שמ"ז, וכידוע שהשופט עצמו מירתת להוציא פסק נגד חוק המדינה הברור, אם לא שיוכל להסתמך על איזה עילה לזכות, וממילא אין לחוש בספק לפ"ע שמה ע"י השוחד יטה חוק ברור. ואף דאין זה דבר ברור דבספק לא שייך לפ"ע, עי' תוס' ע"ז סי' ד"ה רה"ט, ובר"ן שם בסוף פ"א דע"ז לא ישכיר שדהו לכותי דלא יציית, ואף על גב דהוי רק ספק ואפילו הכי חיישינן ללפני עור - ואפשר דיש לחלק בין דבר המצוי לאינו מצוי וכדברי המג"א שמ"ז.

בכל אופן בני"ד מותר לו ליתן שוחד להפך לבבו מאכזר לרחמן כי זה אינו הטיית דין, ובפרט אם מדובר להצילו מעונש מאסר, דכריך בזה ביטול כמה מצות ואף עבירות בקום ועשה, ומוטב שיעבור על לתא דלפ"ע מלעבור על כמה מצות, עי' מל"מ פ"ד ממלוה ולוה ה"ב שהאר"ך בזה, וקורא לאיסור דלפ"ע איסורא זוטא, עי' בספרי חלי"ע חלק א"ח סי' ק"מ שהארכתי בזה.

(ב) ומצאתי את שאהבה נפשי בחת"ס ח"ו סי' י"ד לאחר שהאר"ך לבאר פלוגתת הרמב"ן פרשת וישלח והרמב"ם סוף פ"ט דמלכים, דלהרמב"ם נתחייבו בני שכס מיתה על שראו אדוניהם שכס גזל את דינה ולא דנהו, ובני נח מצווין על הדינים, ולהרמב"ן אינו מטעם זה רק מטעם אחר ע"ש - ומסיים החת"ס וז"ל נמצא דלית דין ולית דיין להתיר לתת שוחד לעכו"ם להטות לו משפט ח"ו, מלבד העולה והנותן עצמו שרוצה לעשות עול עם שכנגדו ומזה לא עסקינן, אך אנו עסקינן בהא דעבר על לפ"ע שמכשיל השופט הזה שמקבלו וגורם לו לעשות משפט שחייב עליו מיתה וכו' וכו' אך לפעמים הישראל יודע בעצמו שהדין עמו וכו' והשופט מתרשל ומתעצל ומרחם על העכו"ם בן דתו וסובר שלא לעונש העכו"ם עבור הישראל אף על פי שהדין עמו, בזה מותר ליתן שוחד להשופט לעשות משפט צדק, ולא מיבעי דאין ישראל עובר על לפ"ע אדרבה מצוה קעביד וכו' וכיוצא בו מיירי בשו"ע חו"מ סי' קע"ו סע' כ"ח (בשנים שיש להם חוב מקולקל וצריך ליתן שוחד להצילו והאחד אינו רוצה ליתן, יכול חבירו לומר אני אוציא שוחד חלקי ואציל לעצמי) ומכש"כ בש"ס גיטין כ"ח ב' בישראל היוצא ליהרג בדיניהם דמבואר שם בגמרא דמקבל שוחד, ולכאורה קשה האין מותר ליתן להם שוחד, דודאי אין שום אופן שבעולם שיתחייב ישראל הריגה בדיניהם בלי עדים והתראה וב"ד של ישראל מומחים של כ"ג, וא"כ כל הריגתם הוא שלא מדין תורה ומותר ליתן שוחד להציל נפשו וכו' עכ"ל העתקתי לשון התשובה מפני שזו קילורין לעינים. וא"כ גם לני"ד מה לי קטלא כולו או קטלא פלגא, גם בעונש מאסר, העונש שלא עפ"י ד תורה, ומצוה להציל את נפשו. ואפילו למה דקיימ"ל דינא דמלכותא דינא, זה שייך רק בחיובי ממון, וכסברת הר"ן נדרים כ"ח א' ד"ה במוכס דברשות המלכות לחייב ממון עבור הרשות לגור בארצם, אבל ברור דאין זה שייך לעניני עונשי הגוף מאסר וכדומה, וממילא אין בלקיחת שוחד של השופט משום הטיית הדין כשהדבר נוגע לעונשי הגוף אפילו כשהוא מתעלם באופן ברור מחוק

המדינה. בהא סליקנא דלפע"ד ברור דמותר ליתן שוחד להציל נפשו ממאסר, ויש לנו אילן גדול לסמך עליו תשו' חוות יאיר סי' קל"ו, תומים סי' ט', תשו' שו"מ מה"ק ח"א סי' ר"ל, וחת"ס הנ"ל, שלפי דעתם ודאי יש להתיר - והשי"ת יצילנו משגיאות. והנני בזה ידידו ומוקירו כערכו הרם ממברכו בברכת התורה. ציריך, כ"ט טבת תשכ"ט לפ"ק.

43. שר"ת משנה הלכות חלק יב סימן שעו

אי מותר לשחד שופט עכו"ם לכבוד ידידי היקר וכו' הי"ו. אחדשה"ט. אם יש היתר לישראל ליתן שוחד לשופט עכו"ם להטות משפט. תשובה פשוט דהוא איסור גמור דב"נ מצוה על הדינים והנותן שוחד לשופט עכו"ם עובר בל"ת על שמכשילו והלוקח עובר (עיין ח"מ סי' ט' ס"ב) ועיין רמב"ן עה"ת פ' וישלח באנשי שכם, וא"כ תרתי רעות עשה חדא שעבר על לפנ"ע שמביאו לחיוב מיתה כשמטה משפט שהוא מצוה על הדינים והשנית שמוציא מחבירו דבר שלא כדין והו"ל בכלל גזל. ומיהו היכי שהשופט עכו"ם הוא מטה המשפט ויודע הישראל שהדין עמו ואין השופט רוצה לפסוק כדינא אז מותר ומצוה לשחדו שיוציא הדין לאמתו ועוד שיציל את העכו"ם מלעבור על ז' מצות שלו של הטית משפט ואם הוא בדיני נפשות שרצו ח"ו לדון את ישראל שאין להם שום כח ורשות להרוג את ישראל שאפילו ב"ד ישראל בזה"ז אין כחם יפה על זה רק סנהדרין סמוכין וא"כ הכל שלא כדין מצוה לשוחדם וזה בכלל פדיון שבויים וכבר האריכו בזה החו"י סי' קל"ו והח"ס בשר"ת ח"ו סי' י"ד ועיין גיטין כ"ח ע"ב היוצא ליהרג. ועיין עוד מש"כ התומים (ח"מ סי' ט') ובפתי"ש י"ד סי' קנ"א וסי' ק"ס.

ודע דבלמדי בישיבה באחד השיעורים נפל בלבי מילתא חדתא דישראל שהובא לפני שופט עכו"ם מותר לו ליתן שוחד ואינו עובר בלא כלום דנלפע"ד פשוט דהתורה לא אמרה לא תקח שוחד אלא מי שהוא דיין אבל מי שאינו ראוי להיות דיין ועומד בחזקה ודן ומשחדו אין זה דין של שוחד אלא מציל עצמו מפני הארי וכל אשר לו יתן בעד נפשו.

והנה פשוט דעכו"ם אינו ראוי להיות דיין ולשפוט לישראל ואין לו כלל דין דיין לגבי ישראל דדוקא עכו"ם שדן את העכו"ם חבירו יש לו דין שופט אם עושה כפי חוקי המלכות והדינים ואם עבר עכו"ם אחד ומשחדו עובר על ממשל שמסלף את הדין או אפילו בא ישראל ומשחדו לטובת העכו"ם זה לעומת זה עובר, אבל עכו"ם הדין את ישראל בע"כ של ישראל ליכא דין שופט כלל ולא דין דיין ולא זאת אלא אפילו שני בני ישראל שבאו בעצמם וברצונם הטוב לפני דיניהם מ"מ כיון דאין עכו"ם דן את ישראל א"כ אין לו דין שופט ודיין וליכא כאן לפנ"ע כלל כנלפע"ד והוא דבר חדש והבן. ולפ"ז שפיר מיושב קושית החו"י ומרן הח"ס ודו"ק כי זה לפענ"ד ברור ונכון בס"ד.

1. איסור אפילו לזכות הזכאי

44. רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כג הלכה א

לא תקח שוחד אין צריך לומר לעות את הדין אלא אפילו לזכות את הזכאי ולחייב את החייב אסור ועובר בלא תעשה, והרי הוא בכלל ארוך לוקח שוחד, וחייב להחזיר השוחד כשיתבענו הנותן.

45. טור חושן משפט הלכות דיינים סימן ט

א מאוד מאד צריך הדיין לזהר שלא ליקח שוחד אפילו לזכות הזכאי:

46. שולחן ערוך חושן משפט הלכות דיינים סימן ט

{א} א {א} [א] מאוד מאוד <א> צריך הדיין לזהר א' שלא ליקח שוחד, {ב} אפי' לזכות את הזכאי.

47. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קה עמוד א

קרנא הוה שקיל איסתירא מזכאי ואיסתירא מחייב, ודאין להו דינא. והיכי עביד הכי? והכתי': ושוחד לא תקח! וכ"ת, ה"מ היכא דלא שקיל מתרווייהו, דלמא אתי לאצלווי דינא, קרנא כיון דשקיל מתרווייהו לא אתי לאצלווי דינא, וכי לא אתי לאצלווי דינא מי שרי? והתניא: ושוחד לא תקח מה ת"ל? אם ללמד שלא לזכות את החייב ושלא לחייב את הזכאי, הרי כבר נאמר: לא תטה משפט! אלא אפי' לזכות את הזכאי ולחייב את החייב, אמרה תורה: ושוחד לא תקח! הני מילי היכא דשקיל בתורת שוחד, קרנא בתורת אגרא הוה שקיל.

48. דרישה חושן משפט סימן ט

{א} אפילו לזכות הזכאי. כבר כתבתי בפרישה לשון הגמרא דכתובות בטעם הדבר ואף שלפי ההוא טעמא לכאורה מותר ליקח מתרווייהו בשוה דאז לא שייך ההוא טעמא אבל זה אינו דבהדיא איתא שם בגמרא דאסור ז"ל קרנא הוה שקיל איסתירא מזכאי ואיסתירא מחייב ודאין להו דינא והיכי עביד הכי והכתיב ושוחד לא תקח וכי תימא הני מילי היכי דלא קבל מתרווייהו דלמא אתי לאצלווי דינא קרנא כיון דשקיל מתרווייהו לא אתי לאצלווי דינא וכי לא אתא לאצלווי דינא מי שרי והתניא שוחד לא תקח מה תלמוד לומר אלא אפילו לזכות את הזכאי כו' ע"כ צ"ל דאסרה תורה מכל וכל כדי שלא תחלוק בין שוחד לשוחד:

49. ב"ח חושן משפט סימן ט

הא' אית ביה איסור שוחד והוא באומר לדיין לא תחייבני אם זכאי אני דכיון שמזכיר בדבריו לדונו יפה אין דעתו מתקרב לצד החובה ולכן נקרא שוחד שנעשו לב אחד ואפילו נוטל משניהם בשוה ומזכה את הזכאי ומחייב את החייב אית ביה תורת שוחד:

50. ברכי יוסף ח"מ סי' ט

אבל טעמא דשוחד אפילו לזכות הזכאי היינו שלא יטה לבו לזכותו שלא כדין אלא דאף דשקיל מתרווייהו לא חילקה התורה וכמ"ש הרב דרישה בריש סי' זה ועוד אפשר דהגם דשקיל מתרווייהו יש מציאות שיבקש זכות לזה ולזה כל אחד בפרט אחד מפרטי הדין. וא"כ הכא שכבר זיכה את הזכאי ודאי דמדאורייתא לא אסיר מל"ש דרבית המאוחרת שרי מדאורייתא ומדרבנן לא אשכחן דאסרוהו כרבית מאוחרת.

51. ספר החינוך מצוה פג

משרשי המצוה, שנאסר עלינו ליקח השוחד אפילו לדון את הדין לאמיתו, כדי להסיר מבינינו ההרגל הרע פן נבוא מתוך כך לדון בשוחד דיני שקר, ודבר ברור הוא, אין צריך מופת.

ואף במשפט בין איש לרעהו, לא פסלה תורה רק בשוחד שבזמן המשפט, אבל לא אסרה תורה לשפוט את אהובו ואת שונאו, רק שושבינו, ושונאו שלא דיבר עמו ג"י לדעת י"א בת"ר סי' ס"ז בתנ"ה, ואף שנמיה המכעית יש במחלם להפכת אהובו ולדעת שונאו, אך כח מומתא השוחד אין כאן והתורה האמינה בבפחה נמורה את החכם הדיין כי יראה נכוחות, ולא יטה לבו לשאיפת מצעו כהרגל שנעשה מצעו שני אצל חכם והאמת המיד נר להגלו ואור לנתיבותו, ונדקו ישוב משפט.

ולא עוד אלא שאמרו במקום פסידא עכ"ד אינש דינא לנפשו, ולא חשדוהו לעוות דינו, ואמרו ב"ב נ"ח ב' האי דינא דמתקרי לדין ומפקין מגי' ממנא בדין לאו שמי' דיין, ולא למדו עליו זכות מפני אונס הנגיעה.

והנה פסלו חכמים נוגע בעיבור השנה דאיכרי משפט כראמר ר"ה כ"ה ב' [אע"ג דקרא בקידוש החדש כתיב גם עיבור שנה דינו כקה"ח] ויהיבין לי' דיני משפט, וכל זה בכלל חקי המצוה שהוזהרו ממקח שוחד, ומהם פסולי הרבנן ומהם מרת חסידות, ומה שאמרו ריב"ז וריב"א שהרגישו בנפשם [ול' תנ"ה אמר היינו בלב] קידוב הדעת, היינו קידוב המבעי של נגיעה, ובגדולים המבע יותר חזק כלפי שכלם החזק, למען יעמדו על משקל הנסיון ויכחרו בטוב, בטוב בחירתם, שזה סוד בריאה האדם, ואפשר שמרת החסידות הוא גם בסוד היצירה, וכשניתן כח בשוחד לעור, ניתן כח גם בשוחד של מרת חסידות לעור החסיד.

יש עוד רעה חולה אשר היצר ילפת בה להניא אמונת חכמים מלב בני אדם, והוא משקל המרמה של הנגיעה. חובת התלמיד להאמין כי אין נגיעה בעולם בעלת כח להמות לב חכם לעות משפט, כי מנמת החכם לכות נפשו, ולהתנאל באיזה אשמה יכאב לנפשו יותר מכל מכה ופצע, ואיך יתכן כי בשביל בצע כסף או לעני תנף, יחבל נפשו לעות משפט, נוסף לזה כי תכונת האמת היא אצל חכם תכונת נפשו ושרש מציאותה, וכל אבקת שקר מכנו והלאה, וכן היא אמונת המון ישרים המתאבקים בעפר רגלי חכמים.

ואמנם השוחד ענין מיוחד, והוא כי מקח שוחד הוא מן הנגיוות במחולט, שהתורה תיעבתו, ובעקבו בסוד כחות הנפשות לעור עיני חכמים ולסלף משפט, ובהיות שאמרו שהסתכל הקב"ה בתורה וברא עולמו, חיבה התורה כח בשוחד לעור ולסלף, ולהזהיר לברוח ממנה, והנה נוסף על כח נגיעה שהוא ממנה העולם כפי טבעת בני אדם, הזמן כח מומאה בשוחד למצטטם הלב ולרדם את הבינה, להנעים כפי הדיין לכות את משחרו, ואחרי שהתורה פסלתו לדיין זה לדון בין משחרו לרעהו, הוסר ממנו גם מחסה הרכמה - אשר הוכמת כח המיד לבל' להכשל בתמא ואשמה - אם יעבור על מה שהוזהרה התורה וישב על כסא המשפט בניגוד למצות התורה.

והנה אין הוזהרת השוחד מכלל המשפטים אלא מכלל החקים, שהרי לא אסרה תורה הוראה לעצמו ואדם טריפה לעצמו, אף אם הוא דל וכל חייו תלוים בו. והוא מורה בתוכן שעבר עליו הפסח אף ברכש גדול, וכשורה ליותר ואחד התנאים ירדה אחריו כי הפסד ממנו הפענו, הרי זה מן המזהררים אחר רבם, ואנו במוחים בחכמים שהנם מורמים מפחיתות כאלה, ולא יחשדו במ אלא קמני הדעת נעדרי בינה אשר לא ידעו ולא יבינו נפש משכיל.

50. R. J. David Bleich, "The Bet Din: An Institution Whose Time has Returned," Tradition 27:1 (1992), at p. 61- 64

The narrative concerning R. Judah ben Baba demonstrates that martyrdom is required, or at least is permitted, for purposes of enabling the continued existence of a judiciary authorized to impose judgment in all areas of Jewish law. The admonition addressed to a judge warning him not to withdraw from a trial because of his fear of a litigant demonstrates that the judge must suffer martyrdom rather than allow the law to be abrogated by not being applied in a dispute that comes before him... In order to explain this matter the rationale underlying the severity of the prohibition concerning idolatry must be brought into focus.... The obligation not to recuse oneself from serving as a judge even in face of danger and the obligation to endanger oneself in order to preserve the institution of semikhah, and through it a judiciary authorized to impose the laws of the Torah in their entirety, may then be understood as additional facets of the obligation to suffer martyrdom rather than renounce the Torah. Allowing the Law of Moses to be forgotten or to fall into disuse is the functional equivalent of its denial. Denial of Torah is a form of heresy which, in turn, is the essence of idolatry. Accordingly, the obligation to accept martyrdom in face of idolatry, mutatis mutandis, extends to situations in which the Torah itself is threatened, including situations in which enforcement of its judgments is threatened. The question raised by R. Hayyim Pelaggi with regard to why the prohibition against recourse to secular courts is not enumerated among the negative commandments is thus readily resolved. Such action is categorized as both idolatrous and as tantamount to renunciation of the Law of Moses. In actuality, as has been shown, those two concepts are reflective of a common element. Fundamentally, idolatry is renunciation of Cod and His Torah. Hence recourse to non-Jewish courts, even when the law administered by such courts is not derived from idolatrous cults, does not involve a novel prohibition but constitutes a form of idolatry, i.e., the heresy of denying the applicability of the Law of Moses to adjudication of the matter in dispute. The prohibition against supplanting the Law of the Torah by another legal code is subsumed under the prohibition against idolatry and does not constitute an independent transgression.

51. יד רמה, סנהדרין פב.

ואם נהפך זמרי והרגו לפנחס, אף על פי שלא פירש, אין זמרי נהרג עליו. מאי טעמא? דפנחס רודף הוה, שהרי אין מצווה להורגו, אלא רשות בעלמא, שהרי אין מורין לו. וכשם שניתן לפנחס רשות להרגו לזמרי, כך ניתנה רשות לזמרי להציל את עצמו בנפשו של פנחס